

BAG‘RIKENGLIK – IJTIMOYIY BARQARORLIKNING ASOSIY OMILIDIR

A.Gafurov,

Samarqand davlat chet tillar instituti tadqiqotchisi

Annotatsiya

Maqolada O‘zbekiston jamiyati etnik, til va diniy jihatdan madaniy xilma-xillik bilan ajralib turishi, O‘zbekiston jamiyati hududida yashovchi etnik guruhlar birlashib, o‘zlarini O‘zbekistonliklar sifatida ko‘rsatishida bag‘rikenglik kategoriyasini ahamiyati yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: globallashuv, til, din, bag‘rikenglik, falsafiy qarashlar, qadriyat. millatlararo totuvlik, dunyoqarash.

TOLERANCE IS THE MAIN FACTOR OF SOCIAL STABILITY ANNOTATION.

The article highlights the importance of the category of tolerance in the fact that the society of Uzbekistan is characterized by ethnic, linguistic and religious cultural diversity, and the unity of ethnic groups living in the territory of the society of Uzbekistan and presenting themselves as Uzbeks.

Key words: globalization, language, religion, tolerance, philosophical views, value. international harmony, worldview

Barchamizga yaxshi ma’lumki, jamiyat taraqqiyoti va farovonligida millatlararo, dinlararo o‘zaro bag‘rikenglik va totuvlik hamisha muhim ahamiyat kasb etadi. Mustaqil o‘lkamiz – O‘zbekistonda 130 ga yaqin millat vakillari turli dinlarga e’tiqod qiluvchi xalqlar bo‘lib, alhamdu-lillah, tinch-omon, ahil-inoq yashab kelmoqdalar. Ana shu ezgulik va tinchlik-osoyishtalik omili bo‘lgan diniy bag‘rikenglik tamoyillarini yanada mustahkamlash va rivojlantirishga diyorimizda alohida e’tibor qaratib kelinmoqda.

Bag‘rikenglik tushunchasi o‘zgalarning xulq-atvori, yashash turmush tarzi, fikr-mulohazalari, gapirishi, his-tuyg‘ulari, e’tiqodi, harakatlariga nisbatan sabr-toqatli, chidamli bo‘lishini anglatadi. O‘zbek tilida nashr etilgan lug‘atlarda bag‘rikenglik “tolerantlik” (tolerantlik – lot.tilida: “tolerantia” matonat – chidam, sabr-toqat) tushunchasining sinonimi sifatida ishlatiladi.

Etimologik jihatdan “bag‘rikenglik” tushunchasi lotin tilidagi “tolerare” (chidamoq, bardosh bermoq, toqat qilmoq) fe’lidan kelib chiqqan. Ot so‘z turkumiga mansub “toqatlilik” o‘zbek tiliga tarjima qilinganda “olib yurmoq”, “ushlab turmoq”, “toqat qilmoq”, “olib chiqmoq” kabi ma’nolarni anglatadigan “tolerare” fe’li bilan bog‘liq. Ushbu so‘zning etimologiyasini inobatga olgan holda yanada aniqroq ifodalaganda “tolerare” – aynan “olib yurmoq”, “olib o‘tmoq”, “o‘tkazmoq” kabi ma’nolarga ega, zero, bu so‘z “tolerare” – “ko‘tarmoq” so‘zi bilan o‘zakdoshdur. Shuningdek, “tolerantia” – atamasi zamirida “chidamlilik”, ya’ni, holatni ushlab turishga qodirlik, tayyorlik mazmuni katta o‘rin egallaydi.

Bag‘rikenglikni madaniy-falsafiy o‘rganishga murojaat qilish chuqur sivilizatsiyaviy sabablarga ega, chunki u nafaqat insoniyatni noyob kosmik hodisa sifatida, balki chuqur gumanistik va axloqiy-ma’naviy motivlarni aks ettiruvchi

madaniy hodisa sifatida ham saqlab qolish uchun muhimdir. O‘zbekiston jamiyati etnik, til va diniy jihatdan madaniy xilma-xillik bilan ajralib turadi. O‘zbekiston jamiyati hududida yashovchi etnik guruhlar birlashib, o‘zlarini O‘zbekistonliklar sifatida ko‘rsatadilar. Bir tomondan, buning ob’ektiv sabablari bor. Birinchidan, bu barqarorlikka qaratilgan tarixiy shakllangan ijtimoiy voqelikdir. Mamlakatimizda millatlararo barqaror munosabatlarni saqlash va rivojlantirishda uzviylik mavjud.

O‘zbekiston jamiyatida bag‘rikenglik strategiyasi shakllantirilmoqda, u so‘nggi yillarda ijtimoiy madaniyat va munosabatlarning sifat mezoni, kognitiv ideal, amaliy, ekzistensial motiv va harakat yo‘riqnomasi, shuningdek, sivilizatsiya dinamikasining eng muhim belgisiga aylandi. O‘zbekiston jamiyatining ijtimoiy-siyosiy va madaniy tuzilishining o‘ziga xos xususiyati shundaki, etnik guruhlarining bo‘linishi ularning hududiy bo‘linishi bilan bog‘liq emas. SHu nuqtai nazardan, sivilizatsiyalar o‘rtasidagi farq dinning tarixi, an’anasi, mentalitetiga borib taqalishini eslaymiz. Bu farqlar zo‘ravonlikka olib kelishi shart emas. Turli sivilizatsiyalarda falsafiy qarashlar, fundamental qadriyatlar, ijtimoiy munosabatlar, urfodatlar va hayotga umumiy qarashlar sezilarli darajada farqlanadi. Dunyoning aksariyat mamlakatlarida dinning qayta tug‘ilishi bu madaniy farqlarni kuchaytirmoqda. S.Hantington sivilizatsiyalar to‘qnashuviga sabab bo‘ladigan bir qancha omillarni belgilaydi, ular orasida madaniyat, axloq, qadriyat sohasidagi tafovutlar mavjud. O‘zbekiston xalqlarining madaniy va sivilizatsiyaviy bo‘linishi etnik va boshqa nizolarga olib kelmaydi. Asosiy etnik guruhlar o‘rtasidagi "sivilizatsiyaviy" bo‘linish ekstremal va inqirozli shakllarni olmaydi. O‘zbekiston jamiyatida siyosiy, iqtisodiy, madaniy munosabatlarning rivojlanishiga uning "bipolyar tuzilishi" ta’sir ko‘rsatadi. Asosiy siyosiy strategiyalar, turli darajadagi va miqyosdagi mumkin bo‘lgan to‘qnashuvlar, shuningdek, etnik guruhlar o‘rtasidagi raqobat respublikada yashovchi ikki asosiy etnik guruh o‘rtasidagi munosabatlar va o‘zaro munosabatlar siyosatiga bog‘liq.

Bag‘rikenglik – O‘zbekiston Respublikasidagi millatlararo barqarorlikning siyosiy-mafkuraviy, ijtimoiy-madaniy, ma’naviyaksiologik izohidir. Bag‘rikenglik elementlari O‘zbekiston jamiyatidagi millatlararo, madaniy, ijtimoiy-siyosiy munosabatlarga xosdir. Biroq bag‘rikenglik har doim ham respublikadagi millatlararo barqarorlikning yakuniy yoki asosiy sababi sifatida qabul qilinavermaydi va talqin etilmaydi.

Xulosa qilib aytganda bag‘rikenglikni namoyon qilish inson huquqlariga ehtirom bilan hamohang. U ijtimoiy adolatsizlikka nisbatan sabr-toqatli munosabatda bo‘lishni, o‘z iymon-e’tiqodidan voz kechish yoxud boshqalarning e’tiqodiga yon berishni anglatmaydi. U shuni anglatadiki, har kim o‘z e’tiqodiga amal qilishda erkindir va har kim bu huquqqa boshqalar ham ega ekanligini tan olmog‘i lozim. U yana shuni anglatadiki, odamlar o‘z tabiatiga ko‘ra tashqi ko‘rinishi, qiyofasi, o‘zini tutishi, nutqi, xulqi va qadriyatlari jihatidan farqlanishi e’tirofqa loyiqligi barobarida, ular dunyoda yashashga va o‘zlarining ana shu individualligini saqlab qolishga haqlidirlar.

Adabiyotlar ro‘yxati

1.Vatanimiz taqdiri va kelajagi yo‘lida yanada hamjihat bo‘lib, qat’iyat bilan harakat qilaylik. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning

«Ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, muqaddas dinimizning sofligini asrash — davr talabi» mavzusidagi anjumanda soʻzlagan nutqi. Xalq soʻzi. 2017 yil 16 iyun.

2. Kushayev U.R. – Jahon dinlarida bagʻrikenglik gʻoyalarining uygʻunligi // Falsafa fanlari boʻyicha fan doktori (DSc) Dissertatsiya, avtoreferat. T.: 2017. –B.

3. Oʻzbek tilining izohli lugʻati // “Oʻzbekiston milliy ensiklopediyasi” davlat ilmiy nashriyoti, T.: 2006. – B. 408

4.OʻZBEKISTONDA GENDER MUNOSBATLARI TARIXI AM Rahmatovna TADQIQOTLAR. UZ

5. Globallashuv jarayonida sharq mentalitetidagi gender tengligiga boʻlgan munosabat A.M Rahmatovna Namangan Davlat universiteti ilmiy axborotnomasi 5 (5), 378-382